

Grįžti sunkiau, nei išvažiuoti: kokius sunkumus tenka įveikti grįžusiems gyventi į Lietuvą su vaikais ir kas padeda tai padaryti?

Indrė PLIUŠKYTĖ

Vis dažniau suspaudžia širdį galvojant apie Lietuvą, joje likusius tėvus, draugus ir vis pamąstote apie grįžimą į Lietuvą? Jūs ne vieni. Remiantis migracijos informacijos centro „Renkuosi Lietuvą“ duomenimis, grįžtančių lietuvių skaičius kasmet auga, o paskutiniuosius dvejus metus grįžtančiųjų skaičius viršija išvažiuojančiųjų.

Anksčiau iš užsienio grįžtantys lietuviai dažniausiai nurodydavo, kad juos parvilioja augantys atlyginimai, o pastaraisiais metais pagrindinė priežastis sugrįžti – šeimos ir Tėvynės ilgesys. Patriotiniai jausmai, pažįstama socialinė aplinka, Lietuvoje likę senstantys tėvai, artimieji, kuriems reikia pagalbos, noras, kad vaikai augtų savo šalyje ir mokytųsi gimtąja kalba vis daugiau užsienyje gyvenančių tautiečių priverčia susimąstyti – o gal jau metas? Tačiau šis žingsnis kelia ir didžiulį stresą. Su kokiais sunkumais susiduria grįžtantieji ir kas padeda tuos sunkumus įveikti?

Koks vaikų amžius yra tinkamas grįžti?

Seimo narė Daiva Asanavičiūtė apie reemigraciją žino ne iš nuogirdų. Grįžusi į Lietuvą po septynerių metų Didžiojoje Britanijoje ji sako, kad reemigracija yra antroji emigracija, kelianti nemažą stresą ne tik suaugusiems, bet ir vaikams. Jai antrina ir Migracijos informacijos centro „Renkuosi Lietuvą“ psichologas Mantas

Jeršovas.

„Pokalbiai su grįžtančiais rodo, kad grįžti yra sunkiau, nei išvykti“, – teigia M. Jeršovas. Išvykimas daugiau siejasi su nuotykiu, tad grįžimas – tarsi nuotykiu pabaiga. Juolab kad sociume dominuoja stereotipinė nuomonė, kad grįžtama, nes užsienyje kas nors nepavyko, nesusiklostė.

Ši nuomonė – tik viena iš naštų, užgulančių grįžimą planuojančiųjų pečius. Tautiečius kankina nežinia, kaip grįžus seksis rasti darbą, įsikurti, slegia didžiulė atsakomybė už sutuoktinį, ypač jei jis kitatautis, už vaikus, ypač jei jie nekalba arba silpnai kalba lietuviškai – kaip jiems pavyks integruotis naujoje aplinkoje, kaip juos priims visuomenė, darbdaviai, švietimo sistema.

Ir nors psichologas M. Jeršovas pabrėžia, kad vaikams bus gerai ten, kur gerai tėvams, visgi grįžti tinkamiausias vaikų amžius yra iki ketvirtos klasės. „Vėliau yra sunkiau, nes vaikai yra užmezgę santykius, turi draugų, tada sudėtingiau, bet vis tiek įmanoma“, – sako M. Jeršovas.

Dar labiau situaciją detalizuoja Švietimo, mokslo ir sporto ministerijos Pagrindinio ir vidurinio ugdymo skyriaus Bendrojo ugdymo departamento vyriausiasis specialistas Andrius Šarmavičius. „Tinkamiausias amžius – ikimokyklinukai arba tie, kurie lituanistinėse mokyklose mokėsi lietuvių kalbos“, – sako A. Šarmavičius.

Tačiau, Užsienio reikalų ministerijos duomenimis, tik 5 proc. iš 150 tūkst. lietuvių ir lietuvių kilmės vaikų sistemingai mokosi lietuvių kalbos. Ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo įstaigose į Lietuvą grįžusių vaikų integracija vyksta tarsi savaime – taikomas imersijos* metodas. O ar Lietuvos pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo mokyklos yra pasiruošusios dirbti su grįžtančiais jaunaisiais lietuviais, ypač nekalbančiais arba sunkiai kalbančiais lietuviškai?

3 pagrindiniai keblumai, su kuriais susiduria grįžtantieji iš užsienio

Tarptautinės migracijos organizacijos (angl. *International Organization for Migration - IOM*) Vilniaus biuro užsakymu rinkos tyrimų bendrovės „Spinter tyrimai“ 2022 m. gegužės–birželio mėn. atlikto grįžusių lietuvių, gyvenusių užsienyje bent trejus metus, kokybinio tyrimo duomenimis, vaikų integracija – trečias didžiausias keblumas, kurį nurodo grįžtantieji į Lietuvą. Pirmieji du – darbo ir būsto paieškos.

Anot „Renkuosi Lietuvą“ vadovės Editos Urbanovič, grįžę tautiečiai sako, kad darbdavių požiūris į grįžtančiuosius yra dvejopas. „Nors 57 proc. darbdavių sutinka, kad reemigrantai gali turėti vertingos patirties, tačiau trys iš keturių pasirinktų žmogų, neturintį emigracijos patirties“, – tyrimo rezultatus komentuoja E. Urbanovič. Pagrindinės priežastys – darbdavių įsitikinimai, kad reemigrantai gali turėti didesnius lūkesčius dėl darbo sąlygų ir kad jie bet kada gali vėl išvykti. Iš dalies šie nuogąstavimai yra pagrįsti, nes užsienyje pagyvenę lietuviai grįžę į Tėvynę iš tiesų drąsiau keičia darbus.

Kalbant apie būstą, grįžtantieji susiduria su neigiamu ir atsargiu nuomotojų požiūriu. Šie reikalauja darbo sutarties, kurią grįžusieji gyventi iš užsienio į Lietuvą dažniausiai turi ne nuo pirmos dienos. Nors nuolat kalbama, kad geriausia pradėti ieškoti darbo Lietuvoje dar būnant užsienyje, šiuo patarimu vadovaujasi tikrai ne kiekvienas. Be to, ne visi nuomotojai nori leisti deklaruoti gyvenamąją vietą nuomojamame būste. O bankai nelinę finansuoti paskolų, jei pajamos buvo gaunamos ne eurais. Nuo deklaruotos gyvenamosios vietos priklauso, kur vaikui bus paskirta ugdymo įstaiga. Jei nepavyksta deklaruoti gyvenamosios vietos mieste, kur šeima apsistoja, sudėtinga gauti ir vietą valstybiniame darželyje, ir savivaldybės kompensaciją privačiam darželiui. Tad vaikų integracijos sėkmė tiesiogiai siejasi su darbo ir būsto paieškų rezultatais.

Grįžtantieji teigia patiriantys ir kultūrinį šoką. Užsienyje pripratę prie atviresnio bendravimo, jie pasigenda emocinės paramos ir atjautos bendraudami ir su institucijomis, ir su artimaisiais bei draugais. Kartais grįžtančiojo socialinė aplinka dar labiau nerimauja nei pats grįžtantysis. „Renkuosi Lietuvą“ psichologas M. Jeršovas ragina artimuosius dažniau pasidžiaugti grįžimu ir drąsiau kreiptis pagalbos, jei atsiranda sunkumų adaptacijos metu.

O kaipgi sekasi vaikams integruotis į ugdymo sistemą? Grįžtantieji labiausiai nerimauja, ar vaikas gaus reikalingą paramą iš pedagogų ir socialinių darbuotojų, ar sugebės prisitaikyti prie lietuviškos mokymo programos ir ar nekils sunkumų mokantis lietuvių kalbos. „Mokytojų noras priimti yra, bet ne visada yra pasirengimas“, – sako E. Urbanovič.

Iš užsienio parvykstantys lietuviai pasigenda mokyklų sistemos lankstumo. Kaip jau minėta, grįžtantieji iš užsienio vaikai patiria stresą patekę į nepažįstamą arba menkai pažįstamą aplinką. Būna atvejų, kai grįžę iš užsienio lietuviai nori leisti vaiką į mokyklą, kurioje yra pažįstamų vaikų, nes tai palengvintų grįžusio vaiko

integracijos procesą, tačiau tokia galimybė ne visada gali būti sudaryta dėl tvarkos, pagal kurią vykdoma mokyklų veikla.

Kokios pagalbos grįžtantieji gyventi į Lietuvą gali tikėtis iš Lietuvos institucijų?

Grįžtantiems į Lietuvą pagalbą teikia ne viena institucija. Migracijos informacijos centro „Renkuosi Lietuvą“ tikslas – išsiaiškinti, kas skatina žmones išvykti, kas skatintų grįžti ir kas skatintų pasilikti. Centras pateikia visą grįžimui reikalingą informaciją vienoje vietoje ir dažnu atveju yra pirma institucija, į kurią kreipiasi norintieji grįžti. Ji nuolat vykdo tyrimus, rengia seminarus įvairiais grįžtantiems aktualiais klausimais, teikia ir psichologinę pagalbą susidūrusiems su reemigracijos sunkumais.

Lietuvos Užimtumo tarnyba vykdo iniciatyvą „Gal į Lietuvą“, kurios pagrindiniame komunikacijos kanale – interneto svetainėje yra atskira skiltis darbo skelbimams, skirtiems būtent grįžtantiems į Lietuvą, o ir visa informacija svetainėje, anot Užimtumo tarnybos Tarptautinio bendradarbiavimo skyriaus vedėjos Indrės Laučienės, yra pateikiama tarsi išvertus iš biurokratinės kalbos į suprantamą, kuriai perskaityti „nereikia kelių išsilavinimų“. „Labai noriu pareklamuoti galimybę susirasti darbą dar negrįžus Lietuvą“, – sako I. Laučienė. Su tais grįžtančiais, kurių specialybės ir patirtis yra nišinės, Užimtumo tarnybos specialistai dirba individualiai – susirenka kontaktus, gyvenimo aprašymus ir padeda ieškoti tinkamų darbo pasiūlymų. Skiriamas didelis dėmesys emociniam ryšiui bendraujant su grįžtančiais, nes reemigracija yra didelį stresą kelianti gyvenimo situacija, juolab kad vyrauja nuomonė, jog į Lietuvą grįžta tie, kam užsienyje nepasisėkė.

Įdomu tai, kad nors Lietuvos institucijos vykdo nemažai projektų, skirtų grįžtantiems gyventi į Lietuvą, tautiečiai pažymi, jog institucijų vykdoma tikslinių projektų sklaida nėra pakankama. Tam pritaria ir vienas aktyviausių savivaldos atstovų, dirbančių su lietuvių bendruomenėmis užsienyje – Alytaus meras Nerijus Cesiulis. Jis ragina institucijas ir savivaldos atstovus ne tik vykdyti projektus, skatinančius ir palaikančius lietuvių grįžimą į Tėvynę, bet ir mokytis apie juos komunikuoti aktyviau ir efektyviau.

Vis daugiau Lietuvos mokyklų yra pasiruošusios priimti atvykstančius mokinius

68 Lietuvos mokyklos turi ekspertinių žinių, kaip organizuoti atvykstančių iš užsienio lietuvių vaikų ugdymą, ir gali pakonsultuoti kiekvieną mokyklą, neturinčią patirties šioje srityje. Šios 68 mokyklos yra sujungtos į mokyklų tinklą, kurio veiklą koordinuoja Vilniaus lietuvių namai. Tai įstaiga, kuri specializuojasi atvykusių iš užsienio mokinių ugdymo srityje. Vilniaus lietuvių namai patys priima vaikus, atvykusius iš užsienio, juos moko lietuvių kalbos, kitų dalykų pagal bendrąsias programas, teikia metodinę pagalbą mokykloms. Be to, ši įstaiga teikia ir psichologinę pagalbą, kad mokiniai integruotųsi patirdami kuo mažiau streso ir nesėkmių.

Jeigu savivaldybės yra mokyklų steigėjos, joms yra suteikta teisė įsteigti išlyginamąsias klases arba išlyginamąsias mobiliąsias grupes. Kuri iš šių formų bus pritaikyta mokinių integravimui, priklauso nuo mokinių skaičiaus. Jei mobili grupė arba išlyginamoji klasė nesusidaro, mokykla gali laisvai rinktis kitas formas ir būdus, kuriais naudodamasi organizuoja ugdymą ir integruoja mokinį į ugdymo sistemą bei moko lietuvių kalbos. Yra skiriamas ne tik finansavimas klasei, tačiau ir papildomai 593,3 Eur kiekvienam atvykusiam mokiniui tam, kad būtų patenkinti jo ugdymosi poreikiai. Šis finansavimas gali būti panaudotas lietuvių kalbos mokymui, socialinei integracijai arba specialistų pagalbai. Jei su atvykusiū iš užsienio mokiniu dirbantis mokytojas nemoka mokinio kalbos, kartu gali dirbti ir antras mokytojas, tą kalbą mokantis.

Jei išlyginamosios klasės arba išlyginamosios mobiliosios grupės nesusidaro, mokyklos gali savo nuožiūra individualizuoti integravimo procesą. „Jei mokinys labai gerai moka anglų kalbą, jam anglų kalbos pamokų skaičius gali būti sumažintas, o lietuvių – padidintas“, – teigia A. Šarmavičius. Gali būti skiriamos konsultacijos, papildomos užduotys.

Svarbiausia - padaryti namų darbus

Tyrimas rodo, kad grįžtantieji gyventi į Lietuvą kartais patenka į „paprastumo spąstus“, kai klaidingai galvojama, kad bus paprasta grįžti, nes viskas pažįstama. Ir tikrai – grįžusiųjų patirtis rodo, kad reintegracijos sunkumai ilgainiui išsisprendžia savaime. Tačiau tie, kurie dar prieš grįžimą padaro namų darbus – susiranda darbą, gyvenamąją vietą, – reintegruojasi sklandžiau, greičiau ir patiria mažiau streso. O kaip sekasi jau grįžusiesiems į Lietuvą, plačiau skaitykite šiuose straipsniuose:

<https://pasauliolietuvis.lt/migle-rijkhoek-norejome-padovanoti-ka-nors-savo-krastui/>

<https://pasauliolietuvis.lt/sandra-gedvile-is-londono-persikrauste-i-vienkiemi-lietuvoje-gyvename-ne-maziau-aktyviai/>

<https://pasauliolietuvis.lt/renata-cikanaite-gimus-vaikams-supratau-kad-lietuva-yra-ta-vieta-kurioje-noriu-gyventi/>

_* imersijos metodas - natūralus kalbos mokymo metodas, kai visa veikla ir bendravimas vyksta lietuvių kalba. (aut. past.)

Projektas „Pasaulio Lietuva.“

Jei norėtumėte publikuoti straipsnį prašome nekeisti straipsnio pavadinimo, nurodyti informacijos šaltinį, autorių ir projekto pavadinimą.

www.pasauliolietuvis.lt